

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

כתובות מתקופת בית שני, המשנה והתלמוד - 25355

תאריך עדכון אחרון 05-09-2019

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: הלשון העברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): יוחנן ברויאר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: yochanan.breuer@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: ב 12-13

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

בקורס זה יקרא חומר אפיגרפי מתקופת הבית השני, המשנה והתלמוד: כתובות בית כנסת, כתובות קבורה, מטבעות ומכתבים. תיערך השוואה מתמדת בין קווי הלשון של החומר האפיגרפי לחומר הספרותי מן התקופה המקבילה: בעיקר לשון ספרות חז"ל, ולצד זה לשון העברית המקראית מתקופת הבית השני ולשון מגילות ים המלח.

מטרות הקורס:

הכרת מגוון הלשונות ששרר בארץ ישראל בתקופה הנידונה והבנה מעמיקה יותר של לשון המשנה על ידי קריאת חומר שלא עבר גלגולי מסירה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

לקרוא בעצמם חלקים נכבדים של החומר האפיגרפי; לנתח את החומר ניתוח לשוני; להשוות בכוחות עצמם בין קווים של החומר האפיגרפי ובין לשון הספרות בת התקופה.

דרישות נוכחות (%) :

100

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה ודיון

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. מבוא: מצב הלשונות בארץ ישראל בתקופה הנידונה; לשון האפיגרפיה בהשוואה ללשון הספרות בת התקופה - הסיבות להבדלים
2. כתובות הקדשה: כפר ברעם, עלמא
3. כתובות הקדשה: כפר דבורה, כפר נבוריא, סוסיה
4. איגרות בר-כוכבא: מורבעת 42, 43
5. איגרות בר-כוכבא: מורבעת 44
6. איגרות בר-כוכבא: נחל חבר 54
7. איגרות בר-כוכבא: נחל חבר 51
8. איגרות בר-כוכבא: נחל חבר 49
9. כתובות קבורה
10. כדים ממצדה
11. שטרות: מורבעת 30
12. שטר חוב
13. שטרות: נחל חבר 44, 45, 46
14. שטרות: מורבעת 24

חומר חובה לקריאה:

ט' אילן, "להבדלי כתיב של שמות בתקופת בית שני", לשוננו נב (תשמ"ח), עמ' 73
י' בראנד, "הערות לאגרות בר כוכבא", תרביץ לב (תשכ"ג), עמ' 231 225
י' ברויאר, "מקורו של הביטוי 'הן... הן' בהוראת 'גם... וגם'", לשוננו לעם נד (תשס"ג-תשס"ד), עמ' 23-34
ד' טלשיר, "העברית בימי הבית השני - בית-גידולה וגלגוליה", מחקרי תלמוד, ב, קובץ מחקרים בתלמוד ובתחומים גובלים, מוקדש לזכרו של פרופ' א"ש רוזנטל, בעריכת מ' בר-אשר וד' רוזנטל, ירושלים תשנ"ג, עמ' 301 284
ד' טלשיר, "העברית במאה השנייה לספירה: לשון האפיגרפיה בהשוואה ללשון התנאים", עיונים בלשון חכמים, תקצירי ההרצאות לסדנה על הנושא: דקדוק לשון חכמים ומילונה, האוניברסיטה העברית בירושלים, אלול תשנ"ו, עמ' 49 42
ד' טלשיר, "לשון חכמים באספקלריה של שמות פרטיים", מחקרים בלשון ה-ו (ספר היובל לישראל "יבין), תשנ"ב, עמ' 244 225
מ' מישור, "לשון חכמים לאור האפיגרפיה", מחקרים בלשון ד (תש"ן), עמ' 270 253
מ' מישור, "מעמד המקורות האפיגרפיים במילון ההיסטורי", לשוננו סא (תשנ"ח), עמ' 147-150
מ' מישור, "מייחודי הלשון של התעודות מזמן המרד הגדול", לשוננו סג (תש"ס-תשס"א), עמ' 327-332
י' נוה, "עברית לעומת ארמית בממצא האפיגרפי; מאמר ראשון: בימי הבית השני ועד שנת 135", לשוננו נו (תשנ"ב), עמ' 316 301; "מאמר שני: אחרי מרד בר כוכבא", לשוננו נז (תשנ"ג), עמ' 17 38
פ' סגל, "לפירוש שטר החוב העברי מימי בר-כוכבא", תרביץ ס (תשנ"א), עמ' 118 113
ש' פסברג, "הכתיב 'שה-' לכינוי הזיקה: כלום משמשת הה'א אם קריאה מצעית ל □ בתקופת בית שני?", מחקרים בלשון ז (תשנ"ו), עמ' 118 109
גב"ע צרפתי, "הכתובות מתקופת המקרא ולשון חכמים", מחקרים בלשון ה-ו (ספר היובל לישראל "יבין), עמ' 66 41
א' קימרון, "שיש במקום פלוני &eq; שבמקום פלוני; מבנה ארמי 'מאוחר' בתעודות מימי בר כוכבא", לשוננו נח (תשנ"ה), עמ' 315 313; ד' טלשיר, "הערה למאמרו של אלישע קימרון 'שיש במקום פלוני...' ", לשוננו נט (תשנ"ו), עמ' 176 175

חומר לקריאה נוספת:

אוספים של מסמכים

נ' אביגד, בית-שערים, ג, ירושלים תשל"ב, עמ' 189 169
מ' ברושי וא' קימרון, "שטר חוב עברי מימי בר כוכבא", ארץ-ישראל כ (תשמ"ט), עמ' 261 256
ר' הסטרין ואחרים, כתובות מספרות, ירושלים תשל"ג, עמ' 209 194
י' זוסמן, "כתובת הלכתית מעמק בית שאן", תרביץ מג (תשל"ד), עמ' 158 88 (&eq;מקראה על כתובות יהודיות, ליקוטי תרביץ, ב, תשמ"א, עמ' 187 117)
ע' ירדני, אוסף תעודות ארמיות, עבריות ונבטיות ממדבר יהודה וחומר קרוב, א-ב, ירושלים 2000
ע' ירדני, תעודות 'נחל צאלים', באר-שבע וירושלים תשנ"ה
ב' מייזלר (&eq;מזר), בית-שערים, א, ירושלים תש"ה, עמ' 123 114
מ' מישור, "איגרת עברית אוקספורד MS .Heb. 69.d (P) - פרסום מחודש", לשוננו נג (תשמ"ט), עמ' 264 215
י' נוה (מלקט), מיקראה על כתובות יהודיות, ליקוטי תרביץ ב, ירושלים תשמ"א
י' נוה, "אנשים ללא שמות?", ציון נד (תשמ"ט), עמ' 16 1

י' נוח, "הכתובות הארמיות והעבריות מבתי-הכנסת העתיקים", ארץ-ישראל כ (תשמ"ט), עמ' 302-310

י' נוח, "כתובות חדשות על גלוסקמות מצפון ירושלים", ארץ-ישראל י (תשל"א), עמ' 188-190
י' נוח, על חרס וגומא, ירושלים תשנ"ב

י' נוח, על פסיפס ואבן; הכתובות הארמיות והעבריות מבתי-הכנסת העתיקים, תל-אביב תשל"ח
י' קוטשר, "לשונן של האיגרות העבריות והארמיות של בר-כוסבה ובני דורו - האיגרות העבריות", לשוננו
כו (תשכ"ב), עמ' 237 (eq&); י' קוטשר, מחקרים בעברית ובארמית, ירושלים תשל"ז, עמ' נד-ע)
ש' קליין, ספר הישוב, א, ירושלים תרצ"ט

Benoit et al., *Les grottes de Murabba* [at DJD II], Oxford 1961

J. B. Frey, *Corpus Inscriptionum Iudicarum*, II, Rome 1952

S. Klein, *Jüdisch-palästinisches Corpus Inscriptionum*, Wien-Berlin 1920

I. Levine, *Ancient Synagogues Revealed*, Jerusalem 1981

J. Naveh, "Varia Epigraphica Judaica", IOS 9 (1979), pp. 17-31

D. Pardee et al., *Handbook of Ancient Hebrew Letters*, Chico 1982, pp. 114-144

Y. Rahmani, *A Catalogue of Jewish Ossuaries in the Collections of the State of Israel*, Jerusalem 1994

דיונים על המסמכים

א' אופנהיימר (עורך), מרד בר כוכבא, ירושלים תש"ם

א' אופנהיימר וא' רפפורט (עורכים), מרד בר כוכבא - מחקרים חדשים, ירושלים תשמ"ד

מ"ק זלצמן, "כתובות יהודיות מסוף ימי הבית השני שנמצאו בירושלים - סקירה ביבליוגרפית", ספר

היובל לדוד קוטלר, תל-אביב תשל"ו, עמ' 123-144

י' ידין, "החיפושים אחר בר-כוכבא", ירושלים תשל"א

י' ידין, "מחנה ד'", ידיעות כה (תשכ"א), עמ' 49-64; כו (תשכ"ב), עמ' 204-236

ש' ייבין, "הערות לכמה בעיות המתעוררות תוך עיון מדוקדק בתעודות הגנוזות ממדבר יהודה", בית

מקרא כד (תשל"ט), עמ' 22-25 [והערות ב"צ לוריא למאמר, עמ' 26]

ע' ירדני, ספר הכתב העברי, ירושלים תשנ"א, עמ' 47-62

אורי מור, דקדוק העברית של תעודות מדבר יהודה בין המרד הגדול למרד בר כוכבא, עבודת דוקטור,

אוניברסיטת בן-גוריון, תש"ע

מ' מישור, "פורשת אשקלון": השתקפות של רי"ש דגושה?", לשוננו סא (תשנ"ח), עמ' 339-342

י' נוח, "בשולי השטרות מכפר בר", שי לחיים רבין, ירושלים תשנ"א, עמ' 231-234

י' נוח, ראשית תולדותיו של האלפבית, ירושלים תשמ"ט, עמ' 157-168

A. Fitzmyer, "The Bar Cochba Period", *Essays on The Semitic Background of the New Testament*, Missoula 1974, pp. 305-354

J. C. Greenfield, "The 'Defension Clause' in some Documents from Nahal Hever and Nahal Se>elim", RQ 15 (1992), pp. 467-471

B. Ridzewski, *Neuhebräische Grammatik auf Grund der ältesten Handschriften und Inschriften*, Frankfurt 1992

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %

הרצאה 0 %

השתתפות 0 %

הגשת עבודה 100 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: